منداڵانی گەڕەک

حەمەسەعید حەسەن

ڕۆمانەکانم گۆزەن، کورتەچیرۆکەکانم ئەو پارچە قوڕانەن
کە لە کاتی دروستکردنی گۆزەکاندا، لە دەستم بەر دەبنەوە.

14ی ئۆکتۆبەری1994 ئیسلامییەکی توندڕۆ، لە شەقامی (نیل) لە قاهیرە، نووسەری هەرە گەورەی عەرەب، نەجیب مەحفووزی هەشتا و سێ ساڵەی (1911–2006) کە 1988 خەڵاتی نۆبێڵی وەرگرتبوو، بە سەختی بریندار کرد. لە دوای بڵاوبوونەوەی ڕۆمانی (منداڵانی گەڕەک)ەوە، کە لە 1959دا، بۆ یەکەمین جار چاپ کرا، نووسەری ناوبراو بۆ تیری فەتوای ئیسلامییە توندڕۆکان بووە نیشانە. پەلاماردانی نەجیب مەحفووز، سەرەنجامی هەوڵ و هاندانی ئەو ئیسلامییە تیرۆریستانەی لە بابەتی شێخ عومەر عەبدولڕەحمان بوو کە لەمێژبوو لەڕێی چەندان کتێب و گوتارەوە خوێنی نووسەریان حەڵاڵ کردبوو. ئەو شێخە چەندان جار گوتبووی: (ئەگەر سەروەختی بڵاوبوونەوەی منداڵانی گەڕەک، نەجیب مەحفووز کوژرابا، سەلمان ڕوشدی زاتی نەدەکرد، ئایەتە شەیتانییەکان بنووسێت.) ئەگەر چی محەمەد ناجی، ئەو گەنجە توندڕۆیەی، هەوڵی تیرۆرکردنی نەجیب مەحفووزی دا، ڕۆمانی منداڵانی گەڕەکی نەخوێندبووەوە، کەچی لە بەردەمی دادگادا گوتبووی: (هیچ پەشیمان نیم لەوەی کردم و ئەگەر ئازاد بکرێم، هەمدیسان بە هەمان کار هەڵدەستمەوە.) نەجیب مەحفووز دوای ئەوەی هەشت لیتر خوێنیان تێ کرد، چاک بووەوە، وەلێ محەمەد ناجی کە یەکێک بوو لە ئەندامانی ئەو تاقمەی (فەرج فۆدە)یان تیرۆر کردبوو، لەسەر ئەو تاوانەی لە سێدارە درا. نەجیب مەحفووز کە هۆشی هاتەوە بەر خۆی گوتی: (با هەموو ڕووناکبیران لە دەوری یەک پرەنسیب کۆ ببنەوە کە ئەویش ئازادییە، ئاخر ڕۆشنبیریی زادەی ئازادییە، با ئاڵای ئازادی بە ڕووی زەبروزەنگ بڵند بکەینەوە!) هەر زوو جەمال غیتانی گوتی: (ئەو گروپە تیرۆریستەی دەستی بە خوێنی نەجیب مەحفووز سوور بوو، لقێکە لە درەختی ئیخوان.) ڕۆژنامەی (ئەهالی)یش بۆ بەگژداچوونەوەی تیرۆر، جارێکی دیکە منداڵانی گەڕەکی بڵاو کردەوە.

(1)

سەرەتا منداڵانی گەڕەک بە زنجیرە لە (ئەهرام)دا چەند ئەڵقەیەکی لێ بڵاو کرایەوە، وەلێ ئەو ڕۆژنامەیە لەژێر گوشاری (ئەزهەر)دا، بڵاوکردنەوەی ڕۆمانەکەی ڕاگرت. کە دەسەڵات داوای لە نەجیب مەحفووز کرد، مەبەستی کتێبەکەی ڕوون بکاتەوە و نهێنی کاراکتەرەکانی بدرکێنێت، نووسەر بەو ئەرگۆمێنتەی لێکدانەوەی کاری ئەدەبی، ئیشی ڕەخنەگرە نەک داهێنەرەکەی، خۆی لە وەڵامدانەوەی پرسیارەکانی دەسەڵات قوتار کرد.

(گورگ لە براکانم دڵۆڤانترە باوکە،مافی کەسم پێشێل کرد کە گوتم:

یازده ئەستێرەو خۆر و مانگم بینی کوڕنووشیان بۆ بردم.)
(2)

ئایا مەحموود دەروێش کە لەو شیعرەیدا، شاعیرانە مامەڵەی لەتەک ئایەتی چواری سوورەتی یوسفدا: <اذ قال یوسف لابیه یا ابت انی رایت احدعشر کوکبا والشمس والقمر، رایتهم لی ساجدین.> بۆ باسکردنی پێوەندیی نێوان فەلەستین و وڵاتە عەرەبییەکان، کردووە، هیچ سووکایەتییەکی بە کتێبی پیرۆز کردووە؟

لە سەدەکانی ناوەڕاستدا، کڵێسە ڕێی نەدەدا، خوێندنەوەی نوێ بۆ بیروباوەڕی مەسیح بکرێت، ئایا مامەڵەکردنێکی هونەری لەگەڵ ئەو چیرۆکانەدا کە لە کتێبێکی پیرۆزدا هاتوون، دەکەوێتە خانەی کوفرەوە؟

بەگوێرەی دەقی پیرۆز، کە خودا داوا لە فریشتەکان دەکات، کوڕنووش بۆ ئادەم ببەن، (ئیبلیس!) بە پاساوی ئەوەی لە ڕووناکی خوڵقاوە، سوجدە بۆ ئادەم کە لە خۆڵ چێ کراوە، نابات. خودا بەو مەرجە بەهەشت بە ئادەم ڕەوا دەبینێت کە لە بەری فلان درەخت نەخوات، وەلێ کە (ئیبلیس) فریوی دەدات و لێی دەخوات، ڕەوانەی زەوینی دەکات. هەر لە سەرەتای ڕۆمانەکەوە، کە 522 ڕووپەلی قەوارە گەورەیە و هێندە کاراکتەری تێدایە، بە زەحمەت دێنە ژماردن، ئیدریس بە (جەبەلاوی) کە باوکیەتی، دەڵێت: (من کوڕی خاتوونێکم کە یەکێکە لە ژنە هەرە باشەکان، وەلێ (ئەدهەم)ی برام، کوڕی کەنیزەکێکی پێسترەشە، بۆیە دەبێت من بریکاری تۆ بم.) (3) لەسەر ئەم پەیڤانە جەبەلاوی، ئیدریسی کوڕی لە ماڵی خۆی دەر دەکات. هەر لە بەشی یەکەمی ڕۆمانەکەدا، ئیدریس ئەدهەمی برای فریو دەدات و دەینرێت بۆ ژوورە تایبەتییەکەی جەبەلاوی، تا سەیری کتێبە سیحراوییەکە بکات، ئەوی نهێنیی هێز و دەسەڵاتی جەبەلاوی تێدا تۆمار کراوە، لەسەر ئەو هەڵەیە، جەبەلاوی ئەدهەمیش دەر دەکات.

لە ڕوانگەی ئیسلامییەکانەوە، جەبەلاوی خودایە، ماڵی جەبەلاوی کە پڕە لە درەخت و گوڵ، بەهەشتە، ئیدریس ئیبلیسە و ئەدهەمیش ئادەم. وەک چۆن ئیبلیس بە خودای گوتبوو: منت لە ئاگر خوڵقاندووە و ئادەمیش لە خۆڵ، ئیدریسیش بە باوکی دەڵێت: من کوڕی خانمێکی زێدەباشم و ئەدهەمی برای بە هەمان دەرد دەبات و لە ماڵی باوکی بە دەرکردنی دەدات. (ڕەفاعە)یش کە (باریکەلەیەکی باڵابەرزی ڕووخسار نوورانییە و دلۆڤانی و نیانیی لێ دەچۆڕێت،) (4) کاراکتەرێکی گرنگی ڕۆمانەکەیە و (بە چاکە بە گژ خراپەدا دەچێتەوە) (5) و جەبەلاوی تەرمەکەی هەڵدەکێشێت و لە باخەکەی خۆیدا بە خاکی دەسپێرێت. بەو پاساوەی خوداش عیسای بۆ لای خۆی بڵند کردووەتەوە، لە کن ئیسلامییەکان، ئەو ڕەفاعەیە، حەزرەتی مەسیحە.

ڕۆمانەکە زیاتر ڕیالیستە وەک لەوەی ڕەمزی بێت، ئاخر جەبەلاوی کە ژن و منداڵی هەیە و دەشمرێت، هیچ مەرج نییە، ڕەمز بێت بۆ خودا. منداڵانی گەرەکیش وەک ڕۆمانەکانی دیکەی نەجیب مەحفووز، ئەوەندە میسرییە تا ئاستی ناوچەگەریەتی، هەر ئەم وابەستەبوونەی نووسەر بە میسرەوە، کارێکی کرد ببێتە نووسەرێکی جیهانی. ئەوەش بۆ خۆی پارادۆکسێکی دیکەیە، سەیید قوتب ئەو ئیسلامییە توندڕۆیەی 1966 لە سێدارە درا،لە سێپتەمبەری1944دا، لە گوتارێکدا دەربارەی ڕۆمانی (کفاح طیبه)ی نەجیب مەحفووز دەڵێت: (گەر توانیبام کارێکم دەکرد، ئەو ڕۆمانەی تۆ، بە خۆڕایی بە دەستی هەموو کوڕ و کیژێکی میسر گەیبشتبا.) نەجیب مەحفووزیش زۆر بە کتێبی (وێناکردنی هونەری لە

قورئاندا)ی سەیید قوتب سەرسام بووە.

نەجیب مەحفووز هەمیشە خاوەنی هەڵویستی بوێرانە بوو، وەلێ بە هێمنی بێ ئەوەی کەس بریندار بکات، هەڵویستی دەنواند. ئەو دەیگوت: (وەک مێژوو بە کە گوێ بۆ هەموو بگۆیەک ڕادەدێرێت وەلێ لایەنی هیچیان ناگرێت و دواتر حەقیقەت بەوانە دەبەخشێت کە توانای ڕامانیان هەیە.) ئەوە تەکنیکگەلی خۆدواندن، چڕکردنەوەی زمان، وێنە و ئاماژەی شاعیرانە، میتافۆر، کورتکردنەوەی ڕستە و خۆپاراستن لە ڕاستەوخۆیی بوون، ڕۆمانەکانی ئەویان لە ڕۆمانی ڕەمزی نزیک دەکردەوە.
(6)
(لەناو کوختەکەدا مۆمێک کزکز دەسووتا، هەر لە هەناسەی نێو سنگی کەسێک دەچوو لە سەرەوەختی گیانەڵلادا بێت.
(7) مەترسە! ترس لە دەست مردن قوتارت ناکات، ژیانت لە کیس دەدات.
(8) هەموو دەستێک چڕنووکاوی، هەموو زمانێک ژاراوی و هەموو دڵێک قیناوییە.
(9) ئەو سەرنجە تووڕانەی لە چاویانەوە، وەک بروسکە چەخماخەیان دا، خێرا لە هەوری پیشخواردنەوەدا بزر بوون.)
(10)
چونکە دەقی ڕەمزی لێکدانەوەیەک زێتر هەڵدەگرێت، نابێت هیچ لێکدانەوەیەکی ئەو جۆرە تێکستانە وەک حەقیقەت وەربگیرێت، ئەگەر ئەم ڕێسایە ڕەچاو کرابا، ئیسلامییە توندڕۆکان غەزەبیان لە نەجیب مەحفووز نەدەگرت و لەسەر ڕۆمانی منداڵانی گەڕەک، هەوڵی کوشتنی نەدەدرا.

(1) د. جابر عصفور، وقائع الجريمة، الحياة 30\12\2006
(2) محمود درويش، ورد أقل، ص77 دار توبقال للنشر ط2 1990 الدار البيضاء.
(3) نجيب محفوظ، أولاد حارتنا، ص13 دار الاداب، الطبعة السادسة، بيروت.(ساڵی چاپکردنی لەسەر نییە)
(4) نجيب محفوظ ، اولاد حارتنا ، ص218 دار الاداب ، الطبعة السادسة ، بيروت.
(5) نجيب محفوظ ، اولاد حارتنا ، ص234 دار الاداب ، الطبعة السادسة ، بيروت.
(6) د. مجمود الربيعي ، الحلقة الذهبية في ابداعه ، ص74 العربي عدد577 ديسمبر2006 الكويت.
(7) نجيب محفوظ ، اولاد حارتنا ، ص58
(8) نجيب محفوظ ، اولاد حارتنا ،ص546
(9) نجيب محفوظ ، اولاد حارتنا ، ص228
(10) نجيب محفوظ ، اولاد حارتنا ، ص191